

Smetanův soupis vlastních skladeb do roku 1858

OLGA MOJŽÍŠOVÁ

Soupisy vlastních skladeb z pera samotných autorů mohou být vedle dalších písemných pramenů významným zdrojem informací k jejich tvorbě. Mohou poskytnout nové a dosud neznámé informace, rozšířit či zpřesnit ty stávající, ale také přinést údaje chybné a zavádějící, které se však vzhledem k jejich autentičnosti snáze mohou stát věrohodnými a správnými.¹ Platí to i v případě Bedřicha Smetany (1824–1884), který si během svého života pořídil celkem tři soupisy skladeb. Pocházejí z různých období a podchycují různé dlouhé úseky jeho tvorby, z níž jsou vynechány většinou jen některé spíše příležitostné drobnosti. Jednotlivé záznamy jsou sice jen stručné, ale někdy poskytují cenné informace – kromě údajů o skladbách dnes neznámých nebo dochovaných jen ve fragmentech jsou to např. datace, dedikace, okolnosti vzniku, provedení, vydání apod. Zároveň je však třeba k těmto dokumentům přistupovat obezřetně, neboť obsahují i řadu nepřesností a omylů, které zřejmě souvisejí se značným časovým odstupem mezi vznikem soupisu a dobou vzniku či provedení skladeb. Zatímco první soupis byl již ve starší smetanovské literatuře několikrát publikován,² druhé dva dosud vydány nebyly a případné korekce jejich mylných a nepřesných údajů tak zůstávají roztroušeny ve smetanovské literatuře, v edicích³ a v podkladech k dosud nevydanému tematickému katalogu.⁴

První seznam si Smetana zapsal 3. dubna 1841 do svého studentského deníku. Jde o výběr čtrnácti skladeb vzniklých za studií v Praze a v Plzni od jara 1840 do data deníkového záznamu:

1) Článek vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2016/46, 000232725).

2) DOLANSKÝ, Ladislav: *Bedřich Smetana v letech 1840–1847*, Naše doba, roč. 10, 1903, č. 5, s. 360–361; HNILČKA, Alois: *Friedrich Smetana's Jugendjahre*, Union (Hauptblatt), roč. 54, 1915, č. 220 (11. 8.), s. 3–4; LÖWENBACH, Jan: *Studentská léta Smetanova*, Hudební revue, roč. 10, 1916/17, č. 7–8, s. 309; BARTOŠ, František: *Bedřich Smetana ve vzpomínkách a dopisech*, F. Topič, Praha 1939, s. 15–16.

3) Jedná se především o příslušné svazky kritických edic *Studijní vydání děl Bedřicha Smetany a Klavírní dílo Bedřicha Smetany* (dále jen KDBS). Soupis skladeb do roku 1858 je součástí vzorové edice Smetanova deníku na rok 1857 v autorčině disertační práci *Deníky Bedřicha Smetany. Jejich pramenná hodnota a ediční problematika*, FF UK, Praha 2013.

4) Strojopisné torzo tematického soupisu Smetanových děl Františka Bartoše (Národní muzeum – České muzeum hudby, fond František Bartoš, inv. č. S 48/2958, dále jen BARTOŠ) obsahuje podrobnou dokumentaci ke Smetanovým dílům do roku 1869. Bartoš na něm pracoval se Zdeňkem Němcem v letech 1940–1945 a vrátil se k němu znovu v 60. letech. BERKOVEC, Jiří: *Tematický katalog skladeb Bedřicha Smetany*, strojopis, Praha 1999 (NM-ČMH, bez č. př., dále jen BERKOVEC). Výsledná podoba katalogu, jehož východiskem bylo i kritické zhodnocení, případně revize údajů Bartošovy práce, je však velmi stručná a neobsahuje jakékoli doprovodné komentáře. V odkazech na oba katalogy následuje za jmény autorů vždy číslo, pod nímž je příslušné dílo v katalogu evidováno.

Jetzt will ich meine Compositionen durchgehen, d. h. ich will mir adnotiren, was ich für Stücke, und wie viel ich schon componirte. Die frühere will ich nicht anführen, weil diese noch Kinder-Compositionen ohne Grund und festen Boden sind. Nur diese merke ich an, die ich vom 16ten Jahre machte:⁵

K jednotlivým skladbám většinou připojil i další stručné informace: okolnosti vzniku, drobnou charakteristiku či zhodnocení jejich kvality. Díky tomuto soupisu tak máme alespoň částečnou představu o Smetanově nejranější tvorbě, neboť k jeho pražským kompozicím z roku 1840 kromě tohoto soupisu jiné informace nemáme a z raných plzeňských skladeb dnes známe v autografu jen tři.⁶

Druhý soupis vznikl za Smetanova pobytu ve Švédsku (1856–1861). Podnět přišel z Prahy od jeho bývalého učitele kompozice Josepha Proksche, s nímž si Smetana z Göteborgu od září 1858 do začátku roku 1859 dopisoval a informoval jej i o svých nejnovějších skladbách. Proksch tehdy pracoval na průvodci klavírní literaturou a v souvislosti s tím Smetanu o soupis požádal v dopise z 21. prosince 1858:

Wie weit sind Sie mit Ihren sonstigen Kompositionen? Haben Sie schon etwas veröffentlicht? – Theilen Sie mir doch einmal ein Verzeichniß Ihrer im Druck erschienenen Klavierwerke mit.⁷

Seznam, který však nezahrnuje jen vydané klavírní skladby, si Smetana napsal na prázdné strany tištěného švédského zápisníku, který v roce 1857 používal pro své deníkové záznamy.⁸ Jeho první část obsahuje v chronologickém pořadí podle opusových čísel tištěná díla a dosud nevydané skladby, které považoval za kvalitní a plnohodnotné výtvořky hodné provozování a do budoucna i vydání. Do druhé části pak zahrnul skladby, jež za vhodné pro zveřejnění nepovažoval. Soupis dokončil zřejmě v lednu 1859⁹ a na jeho základě pak vyhotovil seznam, který zaslal Prokschovi v dnes neznámém dopise z 30. ledna 1859.¹⁰

Podle uvedených datací obsahuje soupis skladby z let 1845–1858: několik skladeb z doby studia u Proksche (1844 – 1. polovina 1847), které nebyly studijními kompozicemi, dále téměř všechny skladby napsané v Praze od ukončení studia do odchodu do Švédska (2. polovina 1847 – 1856)¹¹ a všechna díla zkomponovaná v Göteborgu v roce 1858.¹² Údaje

5) *Tagebuch*. [...] // *Heft*. [14. 3. – 31. 7. 1841], s. 8, autograf, S 217/1081. Neení-li uvedeno jinak, jedná se o prameny z fondu Bedřich Smetana (S 217) ze sbírek Národního muzea – Českého muzea hudby – Muzea Bedřicha Smetany (NM-ČMH-MBS). Odkazuje se na ně proto jen příslušnými inventárními čísly.

6) *Louisen Polka*, *Polka D dur* (= *Georginen Polka*), *Grosse Polka b-moll* (pouze fragment).

7) Proksch, Joseph: Smetana, Bedřich, 21. 12. 1858 (S 217/846). Odkazy na dopisy jsou uváděny ve formátu odesílatel: adresát, datum.

8) *Annotations-bok och Almanach för Året 1857* (S 217/1092). Seznam je vepsán do prázdných tabulek pro evidenci příjmů a výdajů na červenec – listopad (f. 79^v–84^v).

9) Prokschův dopis z 21. 12. musel do Göteborgu dojít až koncem prosince 1858, pro leden 1859 svědčí i záznam k symfonické básni *Wallensteins Lager*, dokončené podle partitury v lednu 1859, která je v soupise uvedena již jako hotové dílo.

10) Viz Proksch, Joseph: Smetana, Bedřich, 8. 2. 1859 (S 217/847):

Ihre werthe Zuschrift vom 30. Jänner erhielt ich erst gestern, [...] Für die Mittheilung Ihres Repertoires in fortlaufenden opus Nummern gedruckter und ungedruckter Werke danke ich Ihnen recht sehr [...].

11) Vynechal pouze pět drobností a lístky do památníku, které nevydal v cyklech op. 2–5.

12) Většina skladeb v Göteborgu vznikla právě v roce 1858, kdy se Smetana pod vlivem inspirativního pobytu

k nejnovějším skladbám vzniklým v Göteborgu jsou korektní, u předchozí tvorby má však Smetana prakticky ve všech položkách nepřesnosti a chyby. Do Švédska si tehdy s sebou jistě nepřivezl všechna svá starší díla a nemohl se příliš opřít ani o rukopisy a tisky, které zde k dispozici měl, protože své rané autografy většinou nedatoval a na tiscích se datum vydání neuvádělo. Nepochybně tedy psal hlavně po paměti, a proto se po víceletém časovém odstupu tak často mylil.

Třetí soupis (dále jen Soupis 3) vznikl v poslední dekádě Smetanova života postupně od roku 1875 do počátku 1883. Je obsažen v zápisníku se statistikou repertoáru opery Prozatímního divadla z let Smetanova kapelnictví pod názvem „Seznam mých skladeb“.¹³ Jeho hlavní část Smetana

vyhotovil zpětně v roce 1875 a v následujících letech pak průběžně doplňoval nové skladby.¹⁴ Posledním záznamem je *Smyčcový kvartet d moll*, dokončený v březnu 1883. Na rozdíl od předchozích dvou je tento poslední soupis psán česky, uspořádán je tentokrát podle jednotlivých oblastí tvorby¹⁵ a v jejich rámci chronologicky. Záznamy mají obdobnou strukturu jako v předchozím soupise, více je zde údajů k provedením a vydáním. Z tvorby

Bedřich Smetana: *Six morceaux caractéristiques*, op. 1

Tisk, titulní strana, první vydání, Leipzig, 1851 / Print, title page, first edition, Leipzig 1851

NM-ČMH-MBS č. př. / acquisition no. 13/2001

u Liszta ve Výmaru v září 1857 vrátil ke komponování po téměř dvouleté odmlce (1856–1857), vyplněné jen úpravami starších skladeb.

13) S 217/1147, f. 29^r–35^v.

14) Dokládá to i použitý inkoust – většina soupisu je psána fialovým inkoustem, který používal od konce roku 1872 do poloviny 1878, zbytek pak běžným tmavým inkoustem.

15) I. Orchestrální, II. Zpěvohry, III. Vokální, IV. Klavírní, V. Komorní. Kromě několika příležitostných drobností není v seznamu jen *Bettina Polka* (čistopis tehdy neměl k dispozici), orchestrální polka *Venkovanka*, kantátová verze *České písně* a pak dvě poslední díla, dokončená až v průběhu roku 1883: mužský sbor *Naše píseň* a orchestrální *Pražský karneval*.

40. a 50. let zařadil Smetana do jednotlivých oddílů všechny skladby z předešlého soupisu. U několika původní informace poněkud rozvedl, doplnil údaje o provedeních a ve třech případech zkorigoval nesprávnou dataci. U děl z 60. let se ještě dopustil nepřesností, od 70. let má již všechny údaje správně. Jedná se sice o Smetanovu nejobsáhlejší rekapitulaci vlastní tvorby, která ale již neobsahuje neznámé nebo jedinečné informace – k rané tvorbě je Smetana převzal z předchozího soupisu a k dílům novějším jsou to základní údaje snadno dostupné i z dalších pramenů (korespondence, deníkové záznamy, programy, zprávy z tisku, většinou již přesně datované autografy).

Z tohoto hlediska představuje Smetanův druhý soupis mnohem významnější pramen. Poskytuje ucelený a prakticky kompletní přehled jeho tvorby 40. a 50. let, cenný zejména pro pražské období do roku 1856, které je z hlediska geneze a chronologie jeho děl poněkud méně přehledné. Psal tehdy hlavně drobné klavírní skladby, které i několikrát revidoval, kvůli vydání měnil jejich původní zařazení do cyklů. Ne u všech je k dispozici definitivní znění a o řadě děl máme jen sporadické poznatky, neboť z této doby existuje ještě poměrně málo dalších, zejména písemných pramenů. Soupis byl tak mnohdy východiskem pro jejich identifikaci i pro dohledání případných dalších údajů. Je také dokladem Smetanova tehdejšího pohledu na vlastní tvorbu, ale i toho, že ani sám autor není vždy zcela spolehlivým zdrojem informací. Vzhledem k těmto okolnostem proto následující část studie přináší komentovanou edici tohoto Smetanova soupisu, a to v podobě jeho kompletního znění¹⁶ a komentářů k jednotlivým titulům, které na základě pramenů a dosavadních výsledků smetanovského výzkumu korigují chybné a nejasné údaje a případně komentují a upřesňují další Smetanovy informace.

Verzeichniss aller bis zum Jahr 1858 erschienenen oder fertig gewordenen Werke.¹⁷

Op. 1. *Morceaux caractéristiques*, Liszt gewidmet, erschien **1850**

I und II Heft. 6 Stücke. (bei Kistner in Leipzig.)

- Klavírní cyklus *Six morceaux caractéristiques*, op. 1 vznikl na přelomu let 1847–1848. Rukopis Smetana zaslal 23. 3. 1848 Franz Lisztovi s prosbou o přijetí dedikace a o pomoc s vydáním. Liszt dedikaci přijal,¹⁸ ale až v prosinci dílo doporučil lipskému nakladatelství Fr. Kistner,¹⁹ kde cyklus vyšel teprve v roce 1851.

16) Text je reprodukován věrně podle originálu, zkrácené tvary jsou doplněny v hranatých závorkách. Vyznačené zdvojení hlásek *m* a *n* (tzv. Faulenzerstriche) se rozepisuje (*mm*, *nn*), odlišně psané uvozovky jsou upraveny podle dnešního způsobu, vložená slova se vyznačují \/. Smetanovo nepravidelné oddělování záznamu o díle od roku jeho vzniku či vydání je místo původního vytečkování nahrazeno odsazením.

17) Smetana zde ještě důsledně uvádí opusová čísla. Některá však posléze změnil a původními čísly opatřil jiná díla. Trvale zůstaly opusy zachovány pouze u tištěných děl op. 1–5 a 7–8, u ostatních je později už neuváděl. Od poloviny 60. let od opusů zcela upustil.

18) Viz dopisy Smetana, Bedřich: Liszt, Franz, 23. 3. 1848 (Goethe- und Schiller-Archiv Weimar, 59/30,1) a Liszt, Franz: Smetana, Bedřich, 30. 3. 1848 (S 217/708).

19) Viz Liszt, Franz: nakladatelství Fr. Kistner, 9. 12. 1848 (NM-ČMH-MBS, inv. č. 769):

[...] erlauben Sie mir, Lieber Freund, eine gute Sache zu vertreten. Leider freylich ist es ein Opus 1! [...] Die Morceaux caractéristiques [...] – hoffentlich werden sie gefallen, – und jedenfalls sind sie ganz fein und ausgezeichnet gearbeitet.

- Op. 2. Stammbuchblätter, Gräfin Bethy Thun gew[idmet] 1850**
I Heft. 6 Stücke (bei Kistner.)
- První sešit ze zamýšleného cyklu dvaceti čtyř klavírních lístků do památníku uspořádaných v paralelních dur a moll tóninách kvintového kruhu (vznikaly průběžně v letech 1848–1850). Smetana jej nabídl Kistnerovi k vydání v září 1850.²⁰ Vyšel současně s op. 1 v roce 1851. Věnovány jsou jeho bývalé žačce, hraběnce Elisabeth Thun-Hohenstein. Další tři sešity se už v původním uspořádání vydat nepodařilo.
- Op. 3. 3 Stücke für H [=Hallberger] das v[on] Liszt redigirte Pianoforte 1857.**
N. 1. im III Heft des Pianof[orte] An Rob[ert] Schumann.
N. 2. im VI. Heft – – Wanderlied.
N. 3. über einen Vers aus Schillers Taucher (erschien noch nicht.)
- N. 1 – správně II Heft. Jedná se o revidované skladby z druhého, již nevydaného sešitu lístků do památníku [op. 3]. Sbírku *Das Pianoforte* redigoval Liszt pro stuttgartského nakladatele Eduarda Hallbergera. Skladby opatřené názvy od Smetany obdržel zřejmě za pobytu v Praze v září 1856, kdy se již redakcí zabýval. S označením *Charakterstück* byly ve sbírce vydány jen první dvě, třetí za Smetanova života nevyšla. Soupis 3 ji uvádí pod názvem „Es siedet und braust“ (část verše ze Schillerovy balady *Der Taucher*).²¹
- Op. 4. Skizzen, 4 Stücke, Clara Schumann gewidmet. 1857.**
- Op. 5. Skizzen 4 Stücke 2 Heft. ditto**
Beide Hefte erschienen bei Rob[ert] Veit in Prag.
- Smetana hodlal Cl. Schumannové věnovat již v roce 1852 jeden ze dvou sešitů lístků do památníku, které jí tehdy zaslal k posouzení a chtěl vydat u Kistnera jako *Stammbuchblätter* op. 3 a 4,²² k vydání však nedošlo. *Skizzen* obsahují později zrevidované a názvy opatřené lístky do památníku. BERKOVEC (1:66, 1:67) i KDBS 4²³ uvádí rok vydání [1858]. Op. 4 přídělil Smetana původně orchestrální *Jubel-Ouverture*.
- Op. 6. Triumph-Sinfonie bei Gelegenheit der Vermählung des Kaisers Franz Joseph I. von Österreich mit Elisabeth, Prinzessinn zu Baiern. vollendet im Feber. 1853**
Für grosses Orchester. (Manuscript.)
- Chybné datum dokončení. V roce 1853 začal Smetana symfonii teprve komponovat, dokončil ji snad v únoru 1854. Zamýšlel ji věnovat císařskému páru u příležitosti jejich sňatku, k realizaci dedikace však nedošlo. V roce 1881 symfonii zrevidoval pro případné provedení a do revidovaného opisu partitury (S 217/1229) připsal český titul: „Slavnostní symfonie / složil Bedřich Smetana / (v roku 18...).“ Rok vzniku není doplněn, op. 6 v původním titulu je zaškrtnuto. Za Smetanova života symfonie nebyla vydána.
- Op. 7. 3. Polka's de Salon, meiner Frau Katharine gew[idmet] 1855**

20) Viz nakladatelství Fr. Kistner: Smetana, Bedřich, 10. 10. 1850 (S 217/986).

21) Tak je uváděna i dnes, viz BERKOVEC 1:65, BARTOŠ 100 (op. cit. v pozn. 4), KDBS 4 = OČADLÍK, Mirko – SÉQUARTOVÁ, Hana (eds.): *Lístky do památníku*, Editio Supraphon – Museum Bedřicha Smetany, Praha 1968, s. 47 a 137 (zde v českém překladu „Je slyšet sykot, hukot a svist...“).

22) Viz Smetana, Bedřich: nakladatelství Fr. Kistner, 16. 5. 1852 (S 217/467) a Schumannová, Clara: Smetana, Bedřich, 18. 5. 1852 (S 217/861).

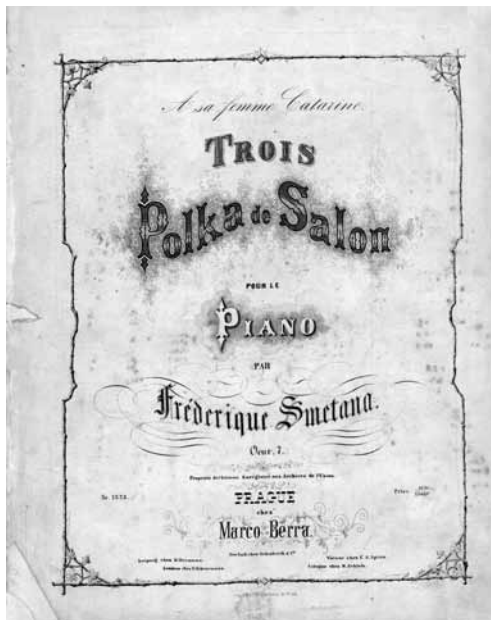
23) KDBS 4 – op. cit. v pozn. 21, s. 138–148.

- Op. 8. 3. Polka's poétiques, Fr[äu][ein] Mathilde Bellot gew[idmet]**
Beide Hefte bei Christoph et Kuhe in Prag.
• Cykly *Trois Polka de Salon*, op. 7 a *Trois Polka poétiques*, op. 8 byly vydány současně patrně na přelomu let 1854–1855 (dochován je cenzurní exemplář s datem 19. 12. 1854). Výtisky mají ještě hlavičku nakladatelství Marco Berra, pod níž firma Christoph & Kuhé určitou dobu po převzetí Berrova nakladatelství své tituly vydávala. Dedikace Smetanově žačce Mathildě Bellotové souvisela s přátelskými styky s rodinou továrníka Nicolause Bellota – Smetanova tchyně Anna Kolářová a paní Bellotová byly přítelkyně z mládí.
- Op. 9. Trio, G moll für Piano, Violine u[nd] Cello, componirt aus Anlass des traurigen Todesfalles unseres unvergesslichen 4½ Jahralten Kindes, der mit seltener Musik-Anlage reich begabten Friederike. – vollendet Novemb[er] 1855.**
(Manuscript.)
• Nejstarší dcera Bedříška zemřela na spálu 6. 9. 1855. Podle autografu (S 217/1267) dokončil Smetana *Trio g moll* 22. 11. 1855, v roce 1857 je v Göteborgu podstatně zrevidoval. Tiskem vyšlo v Hamburku v roce 1880 jako op. 15, neboť nakladatel Hugo Pohle trval na opusovém označení.
- Op. 10. 2 Lieder aus Fr. Schuberts „schöne Müllerin“ für das Piano transcribirt. 1858**
(Manuscript)
• Transkripce písní *Trockene Blumen a Der Neugierige*, č. 18 a 6 z cyklu *Die schöne Müllerin* Franze Schuberta. První je neznámá, druhou měl Smetana na repertoáru. O jejím vydání uvažoval v roce 1879, za jeho života ale nevyšla. Autograf ani autorizovaný opis (S 217/1360, 1361) nejsou datovány.
- Op. 11. Richard III. von Shakespeare, für grosses Orchester. vollendet. 1858**
(Manuscript)
• Podle přípisu na konci partitury (S 217/1235) byl *Richard III.* dokončen 17. 7. 1858 za pobytu v přímořském letovisku Särö nedaleko Göteborgu. Za Smetanova života nebyl vydán.
- Op. 12. Ballade für Piano, (Manuscript.) E moll 1858.**
• *Ballade e moll* je dnes známá jen v neúplném prvním zápisu (S 217/1362). Jako dokončené dílo ji Smetana uvádí i v dopise Lisztovi 24. 10. 1858²⁴ a v Soupise 3. Úryvek zapsal 1860 též do hudebního alba Fröjdy Benecke: „Aus der Ballade v[on] F. Smetana op. 13[!]“.
- Op. 13. Scherzo \ (Etude)/ für Piano (Manuscript) C Dur 1858.**
• *Konzerttude C dur*, 1. verze. Autograf (S 217/1363) není datován. Definitivní podoba s opusovým číslem 12 [!] je z roku 1859 (BARTOŠ 113, BERKOVEC 1:73). Za Smetanova života tiskem nevyšla, i když v letech 1879 a 1883 o vydání uvažoval. Op. 12 a 13 obdržel na přelomu let 1859–1860 nový dvoudílný klavírní cyklus *Souvenir de Bohême en forme de Polkas*.
- Op. 14. Zu Schillers: Wallensteins Lager, für grosses Orchester. (Manuscript) vollendet Dec[em]b[er] 1858.**
• Podle přípisu na konci partitury (S 217/1237) dokončil Smetana *Wallensteins Lager* až v lednu 1859, v září jej pak ještě upravil na základě připomínek Franze Liszta. Za jeho života zůstal v rukopise.

²⁴) Smetana, Bedřich: Liszt, Franz, 24. 10. 1858 (Goethe- und Schiller-Archiv Weimar, 59/30,1).

Ohne Opuszahl erschienen bei Hoffmann in Prag 1848, 2 Märsche für Piano: Nationalgarde Marsch, und Studentenmarsch Gelegenheits-Stücke.

- Pochody (*Nationalgarde-Marsch, Marsch der Prager Studentenlegion*) vznikly pod dojmem událostí revolučního roku 1848. Byly to první Smetanovy skladby vydané tiskem.²⁵

Bedřich Smetana: Trois Polkas de Salon, op. 7

Tisk, titulní strana, první vydání, Praha [1854–1855] / Print, title page, first edition, Prague [1854–1855] NM-ČMH-MBS č. př. / acquisition no. P 2

Bedřich Smetana: Hochzeitsszenen

Titulní strana rukopisu klavírního cyklu, 1849 / Title page of the manuscript of the piano cycle, 1849 NM-ČMH-MBS S 217/1306

Nebstbei rechne ich noch folgende Werke, welche sämtlich Manuscripte sind, \und/ ohne Opuszahl bleiben, weil ich sie nie zu veröffentlichen wünsche:²⁶

1. Rondo capriccio, H moll dem Alex[ander] Dreyschock gewidmet. 1849.

- Soupis 3: *Capriccio H moll*. Dnes je uváděno pod názvem *Allegro capriccioso* podle nadsu na autografu (S 217/1356). Dochován je pouze první zápis, čistopis (= dedikační exemplář) není znám. V dataci je smetanovská literatura nejednotná: BARTOŠ 55 i BERKOVCE 1:32 se kloní spíše k roku 1847, KDBS 5²⁷ klade vznik jednoznačně do roku 1849.

²⁵) Vydání bylo inzerováno v září in: *Musikalisch-literarischer Monatsbericht neuer Musikalien, musikalischer Schriften und Abbildungen für das Jahr 1848*, č. 9, F. Whistling, Leipzig 1848, s. 142.

²⁶) Smetana byl zejména ke svým raným dílům velmi kritický, v posledních letech však některá z nich přece jen uznal za hodná provedení či vydání a případně je za tímto účelem zveřejňoval.

²⁷) KDBS 5 – SÉQUARTOVÁ, Hana (ed.): *Skladby virtuosní*, Editio Supraphon – Museum Bedřicha Smetany, Praha 1973, s. X.

- 2. Rhapsodie, G moll, für die in böhmischer Sprache erscheinende Musikzeitschrift: Cecilie bestimmt** 1847.
- Dnes je uváděna pod názvem *Caprice g moll* (BERKOVEC 2:17). K názvu a dataci viz Smetanův pozdní přípis na autografu (S 217/1355): „Anno 1848. Caprice“. Hudební příloha *Cecilie* není známa, a tak dosud nevíme, zda skladba opravdu vyšla. Čistopis určený pro vydání neznáme, dochoval se jen neúplný první zápis. Pravděpodobnější je rok vzniku 1848, kdy začala v říjnu vycházet *Cecilie* (viz BARTOŠ 62, BERKOVEC 2:17, KDDBS 5²⁸).
- 3. 3 Hochzeitstücke, der Baronin Marie Aehrenthal gew[idmet]** 1847.
- Klavírní cyklus *Hochzeitsszenen* Smetana zkomponoval až v roce 1849 jako dárek k sňatku své bývalé žačky Marie Felicitas Thun-Hohenstein s Johannem Lexou von Aehrenthal. Autograf, tj. dedikační exemplář vyzdobený kresbami Františka Kolára (titulní strana a záhlaví jednotlivých skladeb), je dochován (S 217/1306).
- 4. Jubelouverture D dur, für grosses Orchester. (1mal aufgeführt in Prag.)** 1847.
- Chybná datace – viz Smetanův přípis na konci partitury (S 217/1226): „Prag den 5ten März vollendet 849. Angefangen in Obříství nach den Pflingstenerenignissen 848, unterbrochen seit August \48/ – März. 49.“ Předehru provedl František Škroup s orchestrem Stavovského divadla na dobročinném koncertě na Žofíně 20. 4. 1849. V roce 1883 Smetana dílo zrevidoval.
- 5. 6 Praeludien für die Orgel zur Wandlung der kath[olischen] Messe bestimmt eigens für Her[rn] Grafen Leop[old] Thun comp[onirt]** 1846.
- Skladby vznikly v době, kdy byl Smetana učitelem hudby u Thunů (1844–1847). Dnes neznámý autograf byl nalezen v roce 1887 na zámku v Benátkách nad Jizerou. Václav Vladimír Zelený tehdy pořídil jeho opis (S 217/1450) a o nález uveřejnil podrobnou zprávu.²⁹
- 6. 8 Praeludien für Piano** 1845.
- Soupis 3: „8 Preludijích, od *c* po pořádku až do *fis moll* chtěl jsem tenkrát všechny toniny probrat, ale nevím již, proč, nechal jsem toho. jsou kompon[ovány] v *Bonrepos* blíže Benátek 1845.“ Míněn je s největší pravděpodobností cyklus *Bagatelles et Impromptus*, zkomponovaný v létě 1844 na zámku Bon Repos, který až na chybnou dataci zcela odpovídá citovanému Smetanovu záměru (viz též BARTOŠ 48, BERKOVEC 11:19, KDDBS 1³⁰).
- 7. 2 Lieder für Sopran und Alt** 1845.
- Písně *Einladung* pro soprán a *Schmerz der Trennung* pro alt s doprovodem klavíru. Soupis 3: „Obě [...] komponovane v roku 1846. a věnovaný slavné zpěvačce Lutzerové. provdané Dingelstedt.“ Podle titulních stran autografů (S 217/1297, 1296) vznikly písně v prosinci a v červenci 1846. Přípisy o dedikaci na autografech jsou z pozdní doby.
- 8. Sonatensatz für 2 Claviere zu 8 Händen G moll, für die Schule best[immt]** 1849.
- K výuce ansámblové hry ve Smetanově hudebním ústavu existuje pro uvedeně obsazení *Sonatensatz e moll* (nedatovaný autograf S 217/1384; BARTOŠ 70, BERKOVEC 1:47 přebírají Smetanovu dataci). V g moll je pro stejné obsazení dochována jen skladba z roku 1845 (S 217/1383).

28) Tamtéž, s. VII.

29) *Bedřicha Smetany varhanové preludie*, Dalibor, roč. 9, 1887, č. 24, s. 188.

30) KDDBS 1 – SÉQUARDOVÁ, Hana (ed.): První cykly, Editio Supraphon – Museum Bedřicha Smetany, Praha³1982, s. V–VI.

- 9. Jugend-Rondo für 2 Clavier zu 8 Händen C dur. dtto 1851.**
 • *Rondo C dur* (BERKOVEC 1:50). Soupis 3: „Rondo pro mládež“. Skladba musela existovat již v 1. polovině 1850, neboť byla hrána na matiné Smetanova ústavu 26. 5. 1850 (viz program S 217/1138).
- 10. 1 Lied für Tenor, Herrn Steger ins Album comp[onirt] 1854.**
 • *Liebesfrühling*. K dataci viz autograf (S 217/1298): „Liebesfrühling | N. III von Rückert | in Musik gesetzt ins Album dem H. Stéger (Tenor) | K. K. Hofsänger in Wien | 1853.“ Tenorista Stavovského divadla Franz Steger obdržel při odchodu z Prahy v roce 1853 na rozloučenou album (dnes nezvěstné) s rukopisy skladeb od pražských umělců. Mezi nimi měla být i tato Smetanova píseň.
- 11. 3 Stücke in Etudenform für die Schule bestimmt 1849.**
 • *Melodien-Schatz*, druhý sešit instruktivních skladeb, určených pro vyspělejší žáky 2. oddělení Smetanova hudebního ústavu. Soupis 3: „3 Etudy pro školu 1850“. Dochován je pouze opis se Smetanovými přípisy datovaný 1851 (S 217/1451). BERKOVEC 1:47 i BARTOŠ 72 datují shodně 1849–1850[?].
- 12. Ein unvollendeter Sonatensatz für 2 Claviere 1850**
 • Patrně nedokončená *Sonata pro 2 klavíry Es dur* (BARTOŠ D 2[8]). Nedatovaný autograf (S 217/1385) byl původně bez názvu, modrou tužkou Smetana později dopsal titul „Sonata pro 2 klavíry“.
- 13. Verschiedene Polken 1855**
 • Soupis 3: „Všelijaké polky (ne k tanci) dosud manuskript 1850 až 1855.“ Mimo cykly op. 7 a 8 zůstaly z 1. poloviny 50. let nevydány polky E dur, g moll, A dur (fotokopie NM-ČMH-MBS j. př. 5/2002), f moll (S 217/1318) a 1. verze polek z op. 7: Fis dur (S 217/2307) a f moll (S 217/1317, datovaná 15. 10. 1848).
- 14. Eine Ball-Scene, in Polkenform 1858.**
 • *Ball-Vision. Polka-Rhapsodie*, věnovaná švédské přítelkyni Fröjdě Benecke, která Smetanu k jejímu napsání údajně inspirovala (v motivu z tónů F-E-D-A je skryta citace jejího jména).

Smetana's List of His Own Works until 1858

OLGA MOJŽÍŠOVÁ

Bedřich Smetana made three lists of his own compositions. The first, dated 1841, presents a selection of compositions from the period of his grammar school studies in 1840–1841. The second was made in Sweden in late 1858 and early '59, and it contains works composed in Prague and Gothenburg between 1845 and 1858. The last, most extensive list was made gradually from 1875 until 1883. The most important list is the second one, which gives a nearly complete overview of Smetana's works from the 1840s and '50s, and it is of particular value for the Prague period through 1856, during which the genesis and chronology of his works are less clear. The introductory part of the study characterizes all three lists and provides information about their creation. This is followed by an edition of the second list with commentary. The edition presents a complete version of the list based on the original, and in the appended commentaries, it explains and, where necessary, corrects Smetana's information on the basis of the sources and of the discoveries of existing Smetana research.

Bedřich Smetana – list of compositions – Smetana's works composed from 1845 to 1858
– piano compositions – album leaves – polkas

Composers' lists of their own works can serve alongside other written sources to provide important information about their music. They may contain new, previously unknown facts or may expand on or clarify existing information, but they may also offer incorrect or misleading information. In view of its authenticity, such misleading information can easily be accepted as reliable and correct.¹ This is also the case with Bedřich Smetana (1824–1884), who compiled a total of three lists of his works during his lifetime. The lists date from different periods, and they cover periods of his career of varying lengths, and they usually omit only certain occasional, minor pieces. The individual entries are brief, but sometimes they contain valuable information – in addition listings of compositions that are unknown today or have been preserved only as fragments, the entries also contain dating, dedications, the circumstances of composition, performance, or publication etc. At the same time, however, one must take a guarded approach to these documents, because they also contain a number of inaccuracies and errors that appear to be related to the considerable time interval between the creation of the list and the time when the works were composed or performed. While the first list has already been published several times

¹ This work was financially supported by the Ministry of Culture of the Czech Republic (DKRVO 2016/46, National Museum, 000232725).

in the older Smetana literature,² the other two have not been published before, and any corrections that have been made to their erroneous or incorrect information have remained scattered in the Smetana literature, in editions,³ and in the documentation for the still unpublished thematic catalogue.⁴

Smetana wrote down his first list on 3 April 1841 in his student diary. This involves a selection of fourteen works composed as a student in Prague and Pilsen from the spring of 1840 until the date of the diary entry:

I want to go through my compositions now, i.e. I want to write down what kinds of pieces I have composed and how many. I do not want to include earlier ones in the list, because those childhood compositions lack any solid foundation. I have only made a record of the works I composed from age 16.⁵

He usually added some other brief information about the individual compositions: the circumstances of their composing, a concise characterization, or an evaluation of their quality. Thanks to this list, we have at least a partial idea of Smetana's earliest works, because we have no other information apart from this list about his Prague compositions from 1840, and we have autograph manuscripts for only three of the early Pilsen works.⁶

A second list was made while Smetana was living in Sweden (1856–1861). The impetus came from Prague from his former composition teacher Joseph Proksch, with whom Smetana exchanged letters from Gothenburg from September of 1858 until early 1859, in which, among other things, he informed him about his latest compositions. At the

2 DOLANSKÝ, Ladislav: *Bedřich Smetana v letech 1840–1847* (Bedřich Smetana from 1840 to 1847), *Naše doba* (Our Times), vol. 10, 1903, no. 5, pp. 360–361; HNILÍČKA, Alois: *Friedrich Smetana's Jugendjahre*, *Union* (Hauptblatt), vol. 54, 1915, no. 220 (11. 8.), pp. 3–4; LÖWENBACH, Jan: *Studentská léta Smetanova* (Smetana's Student Years), *Hudební revue* (Musical Revue), vol. 10, 1916/17, no. 7–8, p. 309; BARTOŠ, František: *Bedřich Smetana. Letters and Reminiscences*, Artia, Prague 1954, pp. 13–14.

3 This primarily involves the relevant volumes of the critical editions *Studijní vydání děl Bedřicha Smetany* (Study Edition of the Works of Bedřich Smetana) and *Klavírní dílo Bedřicha Smetany* (Piano Works of Bedřich Smetana; KDBS). The list of works through 1858 is part of a model edition of Smetana's diary for the year 1857 in the author's dissertation *Deníky Bedřicha Smetany. Jejich pramenná hodnota a ediční problematika* (Bedřich Smetana's Diaries. Their Value as a Source and Editorial Problems), FF UK, Prague 2013.

4 A typescript torso of a thematic list of the works of Smetana by František Bartoš (National Museum – Czech Museum of Music, František Bartoš collection, inv. no. S 48/2958, hereinafter BARTOŠ) contains detailed documentation of Smetana's works through 1869. Bartoš worked on it with Zdeněk Němec from 1940 to 1945 and returned to work on it in the 1960s. BERKOVEC, Jiří: *Tematický katalog skladeb Bedřicha Smetany* (Thematic Catalogue of the Compositions of Bedřich Smetana), typescript, Prague 1999 (hereinafter BERKOVEC). Berkovec took as his point of departure the critical evaluation and, where necessary, revision of information in Bartoš's work, but the final form taken by the catalogue is very brief, and it contains no accompanying commentary of any kind. In references to both catalogues, the names of the authors are always followed by the number under which the work in question is entered in the catalogue.

5 *Tagebuch*. [...] *II Heft*. [14 March – 31 July 1841], p. 8, autograph manuscript, S 217/1081:

Jetzt will ich meine Compositionen durchgehen, d. h. ich will mir adnotiren, was ich für Stücke, und wie viel ich schon componirte. Die frühere will ich nicht anführen, weil diese noch Kinder-Compositionen ohne Grund und festen Boden sind. Nur diese merke ich an, die ich vom 16ten Jahre machte:

Unless stated otherwise, sources are from the Bedřich Smetana collection (S 217) in the holdings of the National Museum – Czech Museum of Music – Bedřich Smetana Museum (NM-ČMH-MBS). Only the relevant inventory number is given as a reference.

6 *Louisen Polka, Polka D dur* (= *Georginen Polka*), *Grosse Polka b-moll* (fragment).

time, Proksch was working on a guide to the piano literature, and in connection therewith, he asked Smetana for a list in a letter dated 21 December 1858:

How far along are you with your other compositions? Have you published anything yet? – Please send me a list of your piano works that have appeared in print.⁷

Smetana wrote down the list, which does not contain only published piano works, on the blank side of a printed Swedish diary that he was using for his diary entries in 1857.⁸ The first part contains a chronological listing based on opus numbers of the printed works and still unpublished pieces that he regarded as high-quality, full-fledged compositions worthy of performance and of future publication. In the second part, he included works that he did not regard as appropriate for publication. He seems to have completed the list in January of 1859,⁹ and on its basis he then prepared the list he sent to Proksch in a letter dated 30 January 1859 that is now lost.¹⁰

According to the given dates, the list includes works from the years 1845–1858: a few compositions from his period of study with Proksch (1844 – first half of 1847), which were not student compositions, then nearly all of the works composed in Prague from the completion of his studies until his departure for Sweden (second half of 1847–1856),¹¹ and all of the works composed in Gothenburg in 1858.¹² The information about the newer works composed in Gothenburg is correct, but for the earlier works, Smetana has inaccuracies and errors with nearly every item. He certainly did not bring all of his older works along to Sweden, and he could not rely much on the manuscripts and printed music he did have at his disposal, because he did not usually date his early autograph manuscripts, and the printed music did not bear the date of publication. He was undoubtedly writing mostly from memory, so he often made mistakes after so many years had passed.

The third list (List 3) was made gradually during the last decade of Smetana's life from 1875 until early 1883. It is contained in records of repertoire statistics for the opera of the Provisional Theatre for the years when Smetana was conducting there, and its title is "Seznam mých skladeb" (A List of My Works).¹³ Smetana made the main

7) Proksch, Joseph: Smetana, Bedřich, 21 Dec. 1858 (S 217/846):

Wie weit sind Sie mit Ihren sonstigen Kompositionen? Haben Sie schon etwas veröffentlicht? – Theilen Sie mir doch einmal ein Verzeichniß Ihrer im Druck erschienenen Klavierwerke mit.

References to letters are given in the format sender: addressee, date.

8) *Annotations-bok och Almanach för Året 1857* (S 217/1092). The list is written into empty tables for records of receipts and expenditures for July – November (fol. 79^v–84^r).

9) Proksch's letter dated 21 Dec. must not have reached Gothenburg before the end of December of 1858; another indication of January of 1859 is an entry for the symphonic poem *Wallensteins Lager*, which was completed according to the score in January of 1859, and which is listed as a finished work.

10) See Proksch, Joseph: Smetana, Bedřich, 8 Feb. 1859 (S 217/847):

Ihre werthe Zuschrift vom 30. Jänner erhielt ich erst gestern, [...] Für die Mittheilung Ihres Repertoires in fortlaufenden opus Nummern gedruckter und ungedruckter Werke danke ich Ihnen recht sehr [...].

11) He omitted only five minor works and album leaves that he did not publish in the cycles op. 2–5.

12) Most of the works composed in Gothenburg date from 1858, when Smetana, under the influence of an inspirational visit with Liszt in Weimar in September of 1857, began composing again after a hiatus lasting nearly two years (1856–1857), during which he only arranged some of his earlier works.

13) S 217/1147, fol. 29^r–35^v.

portion retroactively in 1875, and he added new compositions continually in the years that followed.¹⁴ The last entry is for the *String Quartet in D Minor*, completed in March of 1883. Unlike the previous two, this last list is written in Czech, organized this time on the basis of types of compositions,¹⁵ then chronologically within each category. The entries are structured similarly to those in the previous list, and there is more information here about performances and publication. Of the works from the 1840s and '50s, Smetana included all of the works from the previous list in the individual categories. For some of them, he somewhat expanded the original information, adding details about performances and correcting wrong dates in three cases. For works from the 1860s, he still made some mistakes, but from the 1870s on, all of the information is correct. This is Smetana's most extensive review of his own works, but it does not contain unknown or unique information – Smetana took the information about his early works from the previous list, and for newer works, he provides basic information that is readily available from other sources (correspondence, diary entries, programmes, press reports, and usually already precisely dated autograph manuscripts).

In this respect, Smetana's second list represents a much more important source. It provides a comprehensive and practically complete overview of his works from the 1840s and '50s, and it is especially valuable for the Prague period through 1856, which is somewhat less clearly documented with respect to the genesis and chronology of his works. At the time, he was mostly writing little piano pieces, some of which he revised several times, and because of publication, he changed their original arrangement into cycles. A definitive version is not available in all cases, and we have only sporadic information about several of the works, because there are still relatively few other sources from that period, especially in writing. The list was therefore often the basis for these works' identification and for trying to find any other information. It furthermore documents how Smetana viewed his own works at the time, as well as the fact that not even the composer is not always a reliable source of information. In view of these circumstances, the following part of this study presents an edition of this list by Smetana with commentary in its entirety,¹⁶ with remarks about the individual works that correct inaccurate or unclear information on the basis of the sources and the existing findings of Smetana research, and that comment on and provide more details about any additional information from Smetana.

14) This is also documented by the type of ink used – most of the list is written in purple ink that he was using from the end of 1872 until the middle of 1878, then the rest is written in ordinary dark ink.

15) I. Orchestrální (Orchestral), II. Zpěvohry (Operas), III. Vokální (Vocal Works), IV. Klavírní (Piano Works), V. Komorní (Chamber Works). Besides a few minor occasional pieces, the list omits only *Bettina Polka* (he did not have a fair copy available at the time), the orchestral polka *Venkovanka* (The Country Woman), the cantata version of *Česká píseň* (Czech Song), and his last two works that were not completed until during 1883: the men's chorus *Naše píseň* (Our Song) and the orchestral work *Pražský karneval* (Prague Carnival).

16) The text has been reproduced faithfully based on the original, and abbreviations are written out in square brackets. The indication of double consonants *m* and *n* ("Faulenzerstriche") are written out (*mm*, *nn*), quotation marks written in various ways are adapted in accordance with modern practice, and added words are indicated by \/. For Smetana's inconsistent division between the entry about a work and the date of its composition or publication, dotted lines have been replaced with indentations.

Verzeichniss aller bis zum Jahr 1858 erschienenen oder fertig gewordenen Werke.¹⁷**Op. 1. Morceaux caractéristiques, Liszt gewidmet, erschien 1850**

I und II Heft. 6 Stücke. (bei Kistner in Leipzig.)

• The piano cycle *Six morceaux caractéristiques*, op. 1 was composed in late 1847 and early 1848. Smetana sent the manuscript to Franz Liszt on 23 March 1848, asking that Liszt accept the dedication and help Smetana get the music published. Liszt accepted the dedication,¹⁸ but it was not until December that he recommend the work to the Leipzig Fr. Kistner,¹⁹ which first published the cycle in 1851.

Op. 2. Stammbuchblätter, Gräfin Bethy Thun gew[idmet] 1850

I Heft. 6 Stücke (bei Kistner.)

• The first book of the planned cycle of twenty-four album leaves for piano to be arranged in parallel major and minor keys following the circle of fifths (composed successively from 1848 to 1850). Smetana offered it to Kistner for publication in September of 1850.²⁰ It appeared at the same time as op. 1 in 1851. They are dedicated to his former pupil, the Countess Elisabeth Thun-Hohenstein. He did not succeed in getting another three volumes published in their original ordering.

Op. 3. 3 Stücke für H[=Hallberger] das v[on] Liszt redigirte Pianoforte 1857.

N. 1. im III Heft des Pianof[orte] An Rob[ert] Schumann.

N. 2. im VI. Heft – – Wanderlied.

N. 3. über einen Vers aus Schillers Taucher (erschien noch nicht.)

• N. 1 – recte II Heft. This involves revised pieces from the second, unpublished volume of album leaves [op. 3]. Liszt edited the collection *Das Pianoforte* for the Stuttgart publisher Eduard Hallberger. He apparently obtained the compositions from Smetana while staying in Prague in September of 1856, when he was already dealing with editing. Only the first two pieces were published in the collection with the designation *Charakterstück*; the third piece was not published during Smetana's lifetime. It appears in List 3 with the title "Es siedet und braust" (part of a verse from Schiller's ballad *Der Taucher*).²¹

Op. 4. Skizzen, 4 Stücke, Clara Schumann gewidmet. 1857.**Op. 5. Skizzen 4 Stücke 2 Heft. ditto**

Beide Hefte erschienen bei Rob[ert] Veit in Prag.

• Already in 1852, Smetana intended to dedicate one of the two volumes of album leaves to Clara Schumann, which he had sent to her for an evaluation, and which he wanted to

17 Smetana here still systematically states the opus numbers. He changed some of them later, however, and he provided other works with the original numbers. The only opus numbers that were permanently retained were for the printed works op. 1–5 and 7–8, and later, he did not list opus numbers for the other works. In the mid-1860s, he abandoned opus numbers altogether.

18 See the letters Smetana, Bedřich: Liszt, Franz, 23 March 1848 (Goethe- und Schiller-Archiv Weimar, 59/30,1) and Liszt, Franz: Smetana, Bedřich, 30 March 1848 (S 217/708).

19 See Liszt, Franz: the publishing house Fr. Kistner, 9 Dec. 1848 (NM-ČMH-MBS, inv. no. 769):

[...] erlauben Sie mir, Lieber Freund, eine gute Sache zu vertreten. Leider freylich ist es ein Opus 1! [...] Die Morceaux caracteristiques [...] – hoffentlich werden sie gefallen, – und jedenfalls sind sie ganz fein und ausgezeichnet gearbeitet. [...] please allow me, my dear friend, to speak on behalf of a good cause. Of course, unfortunately, it is an Opus 1! [...] The Morceaux caracteristiques [...] – hopefully they will please you, – and in any case, they are quite nice and superbly crafted.)

20 See the publishing house Fr. Kistner: Smetana, Bedřich, 10 Oct. 1850 (S 217/986).

21 This is the title still in use; see BERKOVEC 1:65, BARTOŠ 100 (op. cit. in footnote no. 4), KDBS 4 = OČADLÍK, Mirko – SEQUARDTOVÁ, Hana (eds.): *Listky do památníku* (Album Leaves), Editio Supraphon – Bedřich Smetana Museum, Prague 1968, pp. 47 and 137 (translated here into Czech: "Je slyšet sykot, hukot a svist...", meaning "A hiss, hum, and whoosh are audible").

have published by Kistner as *Stammbuchblätter* op. 3 and 4,²² but they were not in fact ever published. The Skizzen contain album leaves that were later revised and given titles. BERKOVEC (1:66, 1:67) and KDBS 4²³ give the year of publication [1858]. Smetana originally assigned Op. 4 to his *Jubel-Ouverture* for orchestra.

- Op. 6. Triumph-Sinfonie bei Gelegenheit der Vermählung des Kaisers Franz Joseph I. von Österreich mit Elisabeth, Prinzessinn zu Baiern. vollendet im Feber. 1853**
Für grosses Orchester. (Manuscript.)
- Incorrect date of completion. In 1853 Smetana had just begun composing the symphony, and he may have finished it in February of 1854. He had intended to dedicate it to the imperial couple on the occasion of their wedding, but the dedication was never realized. In 1881 he revised the symphony for a possible performance, and in the revised copy of the score (S 217/1229), he added the Czech title: "Slavnostní symfonie / složil Bedřich Smetana / (v roku 18...)." (Ceremonial Symphony / composed by Bedřich Smetana / in the year 18...) The year of composition is not added, and the "op. 6" in the original title is crossed out. The work was not published during Smetana's lifetime.
- Op. 7. 3. Polka's de Salon, meiner Frau Katharine gew[idmet] 1855**
- Op. 8. 3. Polka's poëtiques, Fr[äu]l[ein] Mathilde Bellot gew[idmet]**
Beide Hefte bei Christoph et Kuhe in Prag.
- The cycles *Trois Polka de Salon*, op. 7 and *Trois Polka poétiques*, op. 8 were published at the same time, apparently in late 1854 or early 1855 (the copy for the censor bearing the date 19 Dec. 1854 has been preserved). The printed editions still have the header for the publisher Marco Berra; after having acquired Berra's publishing house, the firm Christoph & Kuhé released its publications for a certain period using the name of Berra's company. The dedication to Smetana's pupil Mathilde Bellot was in connection with his friendly relations with the family of the factory owner Nicolaus Bellot – Smetana's mother-in-law Anna Kolářová and Mrs. Bellot had been friends since childhood.
- Op. 9. Trio, G moll für Piano, Violine u[nd] Cello, componirt aus Anlass des traurigen Todesfalles unseres unvergesslichen 4½ Jahralten Kindes, der mit seltener Musik-Anlage reich begabten Friederike. – vollendet Novemb[er] 1855.**
(Manuscript.)
- Bedřiška, Smetana's eldest daughter, died of scarlet fever on 6 September 1855. According to the autograph manuscript (S 217/1267), Smetana completed his *Trio in G Minor* on 22 Nov. 1855, and he revised it thoroughly in 1857 in Gothenburg. It was published in Hamburg in 1880 as op. 15, because the publisher Hugo Pohle insisted on designating an opus number.
- Op. 10. 2 Lieder aus Fr. Schuberts „schöne Müllerin“ für das Piano transcribirt. 1858**
(Manuscript)
- Transcriptions of the songs *Trockne Blumen* and *Der Neugierige*, nos. 18 and 6 from the cycle *Die schöne Müllerin* by Franz Schubert. The first is lost, but Smetana had the second in his repertoire. He considered publishing it in 1879, but it was not released during his lifetime. Neither the autograph manuscript nor the authorized copy (S 217/1360, 1361) are dated.
- Op. 11. Richard III. von Shakespeare, für grosses Orchester. vollendet. 1858**
(Manuscript)
- According to the inscription at the end of the score (S 217/1235), Richard III was finished on 17 July 1858 during a stay at the seaside resort Särö near Gothenburg. It was not published during Smetana's lifetime.

22) See Smetana, Bedřich: the publishing house Fr. Kistner, 16 May 1852 (S 217/467) and Schumann, Clara: Smetana, Bedřich, 18 May 1852 (S 217/861).

23) KDBS 4 – op. cit. in footnote 21, pp. 138–148.

Op. 12. Ballade für Piano, (Manuscript.) E moll 1858.

• The *Ballade in E Minor* is now known only from the incomplete first draft (S 217/1362). Smetana mentions it as a finished work in a letter to Liszt dated 24 Oct. 1858²⁴ and in List 3. He also notated an excerpt from it in 1860 in Fröjda Benecke's music album: "Aus der Ballade v[on] F. Smetana op. 13[!]".

Op. 13. Scherzo \ (Etude) / für Piano (Manuscript) C Dur 1858.

• *Konzerttude C dur*, 1st version. The autograph manuscript (S 217/1363) is not dated. The definitive form with the opus number 12 [!] is from 1859 (BARTOŠ 113, BERKOVEC 1:73). It did not appear in print during Smetana's lifetime, although its publication was considered in 1879 and 1883. In late 1859 or early 1860, the opus numbers 12 and 13 were assigned to a new two-part piano cycle *Souvenir de Bohême en forme de Polkas*.

Op. 14. Zu Schillers: Wallensteins Lager, für grosses Orchester. (Manuscript) vollendet Dec[em]b[er] 1858.

• According to the inscription at the end of the score (S 217/1237), Smetana did not finish *Wallensteins Lager* until January of 1859, then in September he was still making revisions based on the comments of Franz Liszt. The work remained in manuscript during his lifetime.

Ohne Opuszahl erschienen bei Hoffmann in Prag 1848, 2 Märsche für Piano: Nationalgarde Marsch, und Studentenmarsch Gelegenheits-Stücke.

• These marches (*Nationalgarde-Marsch*, *Marsch der Prager Studentenlegion*) were composed under the impression of the events of the 1848 revolution. These were Smetana's first works to appear in print.²⁵

Bedřich Smetana: Skizzen, op. 4 a 5

Tisk, titulní strana s rukopisným věnováním Josefu Prokschovi, první vydání, Praha [1858] / Print, title page with a handwritten dedication to Josef Proksch, first edition, Prague [1858]

NM-ČMH-MBS č. př. / acquisition no. 13/2001

Bedřich Smetana: Trois Polkas poétiques, op. 8

Tisk, titulní strana, první vydání, Praha [1854–1855] / Print, title page, first edition, Prague [1854–1855]

NM-ČMH-MBS č. př. / acquisition no. G 20

24) Smetana, Bedřich: Liszt, Franz, 24 Oct. 1858 (Goethe- und Schiller-Archiv Weimar, 59/30,1).

25) Their publication was advertised in: *Musikalisch-literarischer Monatsbericht neuer Musikalien, musikalischer Schriften und Abbildungen für das Jahr 1848*, no. 9, F. Whistling, Leipzig 1848, p. 142.

Nebstbei rechne ich noch folgende Werke, welche sämtlich Manuscripte sind, \und/ ohne Opuszahl bleiben, weil ich sie nie zu veröffentlichen wünsche:²⁶

1. **Rondo capriccio, H moll dem Alex[ander] Dreyschock gewidmet. 1849.**
 - List 3: *Capriccio H moll*. The title now used is *Allegro capriccioso*, based on the heading on the autograph manuscript (S 217/1356). Only the first draft has been preserved, and no fair copy (= a specimen to be used for dedication) is known. Opinions about its dating are not unanimous in the Smetana literature: BARTOŠ 55 and BERKOVEC 1:32 are more inclined towards the year 1847, while KDBS 5²⁷ definitely dates the piece to 1849.
2. **Rhapsodie, G moll, für die in böhmischer Sprache erscheinende Musikzeitschrift: Cecilie bestimmt 1847.**
 - The title now used is *Caprice in G Minor* (BERKOVEC 2:17). For information about the title and dating, see Smetana's later inscription on the autograph manuscript (S 217/1355): "Anno 1848. Caprice". The musical supplement to the journal *Cecilie* is unknown, so we still do not know whether the composition was ever actually published. There is no known fair copy intended for publication, and only an incomplete first draft has been preserved. It is more probable that the work was composed in 1848, because issues of *Cecilie* began to appear that October (see BARTOŠ 62, BERKOVEC 2:17, KDBS 5²⁸).
3. **3 Hochzeitsstücke, der Baronin Marie Aehrenthal gew[idmet] 1847.**
 - Smetana did not compose the piano cycle *Hochzeitsszenen* until 1849 as a gift for the marriage of his former pupil Marie Felicitas Thun-Hohenstein to Johann Lexa von Aehrenthal. The autograph manuscript, i.e. the specimen intended for the work's dedicatee, decorated with drawings by František Kolár (title page and the headings of the individual compositions) has been preserved (S 217/1306).
4. **Jubelouverture D dur, für grosses Orchester. (1mal aufgeführt in Prag.) 1847.**
 - Incorrect dating – see Smetana's inscription at the end of the score (S 217/1226): "Prag den 5ten März vollendet 849. Angefangen in Obříství nach den Pflingstenerenignissen 848, unterbrochen seit August \48/ – März. 49." František Škroup conducted the work with the orchestra of the Estates Theatre on a benefit concert at Žofín on 20 April 1849. Smetana revised the work in 1883.
5. **6 Praeludien für die Orgel zur Wandlung der kath[olischen] Messe bestimmt eigens für Her[rn] Grafen Leop[old] Thun comp[onirt] 1846.**
 - These works were composed while Smetana was a music teacher for the Thun family (1844–1847). Václav Vladimír Zelený discovered the autograph manuscript, now lost, in 1887 at the chateau in Benátky nad Jizerou. At the time, he copied it (S 217/1450) and published a detailed report about his discovery.²⁹

26) Smetana was particularly critical of his early works, but during the last years of his life, he acknowledged that some of them were, in fact, worthy of performing or publication, and he revised them for that purpose.

27) KDBS 5 – SÉQUARDOVÁ, Hana (ed.): *Skladby virtuovní* (Virtuoso Compositions), Editio Supraphon – Bedřich Smetana Museum, Prague 1973, p. X.

28) *Ibid.*, p. VII.

29) *Bedřicha Smetany varhanové preludie* (Bedřich Smetana Organ Preludes), Dalibor, vol. 9, 1887, no. 24, p. 188.

- 6. 8 Praeludien für Piano 1845.**
 • List 3: “8 Preludijich, od c po pořádku až do fis moll chtěl jsem tenkrát všechny toniny probrat, ale nevím již, proč, nechal jsem toho. jsou kompon[ovány] v Bonrepos blíže Benátek 1845.” (“8 Preludes – at the time, I wanted to go through all of the keys from C in order through F sharp minor, but I no longer know why I stopped. They were composed at Bonrepos near Benátky in 1845.”) In all likelihood, this refers to the cycle *Bagatelles et Impromptus* composed in the summer of 1844 at the chateau Bon Repos, which corresponds entirely to Smetana’s intentions cited here, apart from the incorrect dating (also see BARTOŠ 48, BERKOVEC 11:19, KDBS 1³⁰).
- 7. 2 Lieder für Sopran und Alt 1845.**
 • The songs *Einladung* for soprano and *Schmerz der Trennung* for alto with piano accompaniment. List 3: “Both [...] composed in 1846 and dedicated to the famed singer Lutzerová-Dingelstedt.” According to the title pages of the autograph manuscripts (S 217/1297, 1296), the songs were composed in December and July of 1846. The inscriptions on the manuscripts about dedications date from a later period.
- 8. Sonatensatz für 2 Claviere zu 8 Händen G moll, für die Schule best[jimmt] 1849.**
 • For instruction in ensemble playing at Smetana Institute of Music, there is a work titled *Sonatensatz in E Minor* for the indicated instrumentation (undated autograph manuscript S 217/1384; BARTOŠ 70, BERKOVEC 1:47 carry over Smetana’s dating). The only preserved work in G minor for the same instrumentation dates from the year 1845 (S 217/1383).
- 9. Jugend-Rondo für 2 Clavier zu 8 Händen C dur. dtto 1851.**
 • *Rondo C dur* (BERKOVEC 1:50). List 3: “Rondo for Youth”. The composition must have already existed in the first half of 1850, because it was played at a matinee of the Smetana Institute on 26 May 1850 (see the programme: S 217/1138).
- 10. 1 Lied für Tenor, Herrn Steger ins Album comp[onirt] 1854.**
 • *Liebesfrühling*. Concerning the dating, see the autograph manuscript (S 217/1298): “Liebesfrühling | N. III von Rückert | in Musik gesetzt ins Album dem H. Stéger (Tenor) | K. K. Hofsänger in Wien | 1853.” Franz Steger, a tenor at the Estates Theatre, was given an album as a parting gift when he left Prague in 1853. That album (now lost) contained manuscripts of works by Prague composers. This Smetana song is said to have been among them.
- 11. 3 Stücke in Etudenform für die Schule bestimmt 1854. 1849.**
 • *Melodien-Schatz*, a second volume of didactic compositions for more advanced pupils of the second department of the Smetana Institute of Music. List 3: “3 Etudy pro školu 1850” (Three Etudes for School). All that has been preserved as a copy with inscriptions made by Smetana dated 1851 (S 217/1451). BERKOVEC 1:47 and BARTOŠ 72 give the same date: 1849–1850[?].
- 12. Ein unvollendeter Sonatensatz für 2 Claviere 1850.**
 • Apparently the unfinished *Sonata for 2 Pianos in E Flat Major* (BARTOŠ D 2[8]). The undated autograph manuscript (S 217/1385) originally lacked a title; Smetana later added the title “Sonata pro 2 klavíry” in blue pencil.

30 KDBS 1 – SÉQUARDTOVÁ, Hana (ed.): *První cykly* (First Cycles), Editio Supraphon – Bedřich Smetana Museum, Prague ³1982, pp. V–VI.

13. Verschiedene Polken**1855**

• List 3: "Všelijaké polky (ne k tanci) dosud manuskript 1850 až 1855." (Various kinds of polkas (not for dancing) still in manuscript, 1850 through 1855.) The polkas not part of the op. 7 and 8 cycles dating from the first half of the 1850s that were not published are those in E major, G minor, A major (photocopy at the NM-ČMH-MBS, acquisition no. 5/2002), F minor (S 217/1318) and the first versions of the polkas from op. 7: F sharp major (S 217/2307) and F minor (S 217/1317, dated 15 Oct. 1848).

14. Eine Ball-Szene, in Polkenform**1858.**

• *Ball-Vision. Polka-Rhapsodie*, dedicated to his Swedish friend Fröjda Benecke, who had supposedly inspired Smetana to compose the piece (the motif with the notes F-E-D-A is a hidden reference to her name).

Bedřich Smetana: *Sonáta Es dur pro dva klavíry*, autograf (Piano 1) / *Sonate in E flat Major for two Pianos*, autograph (Piano 1)
NM-ČMH-MBS S 217/1385